

samo brojnost, ne samo tradicijom posvećeno i uvedeno vodstvo, nego i sposobnost najuspješnijeg otpora proti nasilju ma bilo s koje strane.

Faktički postojeće stanje, da su se svi socijalni staleži okupili oko HSS i njezinog vodstva, ima dobiti svoju programatsku posvetu, da SSS imade okupiti sve socijalne staleže, socijalne jedinice Hrvatskoga naroda i organizovati ih za svoj spas i što povoljniju situaciju u novoj državi. Ova programatička točka dobiva svoj osnov u socijalnoj historičkoj činjenici, da su se svi historijski staleži u hrvatskom narodu evalucionirali isključivo iz seljaštva, kao socijalno-historijskoga osnova svih Slavenskih nacija, a naročito Hrvata. Hrvatsko plemstvo evolucioniralo se je još u X. i XI. vijeku iz zemljodjelačkih krugova pod utjecajem kršćansko-feudalnih ideja, gradjanstvo u glavnom u XIX. vijeku pod utjecajem ideja Francuske revolucije o trećem staležu /tiers état/ opet iz školovanih seljaka, a radništvo zadnjih četiri pet decenija pod utjecajem savremenog kapitalističkog industrijalizma, koji je pretičak seljačkog pučanstva odmamilo u radničke kolonije. Tako su vidljivo svi socijalni staleži u hrvatskom narodu nastali iz seljaštva. Osnovna ideja SSS ima biti, da seljaštvo kao matica okupi sve staleže oko sebe, te ih vodi u borbi za spas one socijalne jedinice iz koje su historički potekli, a da ovi staleži opet dadu seljaštvu one potrebne sile, koje ono nema, pak da se tako jednom savršenom diobom rada postignu maksimalne uspjehe za cijeli narodni kolektiv. Samo ovim putem seljaštvo može ostale staleže opet povratiti narodnoj cjelini, kojoj su se oni u toku stoljeća otudjili.

Tako bi ova SSS imala predstavljati historijski, logički cjelinu, stvarno nastalu evoluciju ideja braće Radića, imala bi dapače na raspolaganju jedan novi ogromni i neiscrpivi rezervoar ideja i zadaća, iz kojih bi mogla crpiti snagu za ponovni zamah kao u najbolja vremena Stjepana Radića. Time bi SSS postala u našoj državi jedna ogromna sila, kao što je i nekada bila i prirodnim središtem, oko koga bi se kupili svi oni, koji se bore za svoj spas i za svoje podignuće u ovoj državi.

Obzirom na ovako formulirani program dobila bi stranka općenito značenje, riješeno svih regionalnih obzira, i mogla bi, dapače morala bi tražiti proširenje preko cijele države, kraj čega bi idejno i političko vodstvo ostalo čvrsto u dosadanjim rukama.

U ovu svrhu trebalo bi provesti dotično obnoviti dobru tehničku organizaciju uvažavajući kod toga i staleške momente, koji međutim nikada nebi smjeli imati prvu riječ, nego bi se imali rješavati na bazi socijalnoga kompromisa, barem za vrijeme dok postoji najteža borba za samoodržanje.

Ovim putem SSS ne samo da bi mogla, nego bi po mom uvjerenju upravo morala zauzeti istu situaciju koju je u svoje najbolje dane imala HSS i dokazala bi bjelodano cijelom sviljetu, da se mogu ubiti pojedini ljudi, ali nikada velike ideje, u koliko su ispravne i spasonosne.

• [Dr. Ivo Pilar]

Pruredili i bilješkama popratili Tomislav Jonjić i Zlatko Matijević.

Nacrt Pravila Hrvatske seljačke stranke

Strojopisna kopija Pilarova Nacrta Pravila
Hrvatske seljačke stranke iz rujna 1932. godine

Dr Ivo Pilar

I. Ime, bit stranke

§ 1.

Ime je stranci Hrvatska Seljačka Stranka, ili skraćeno H.S.S.

H.S.S. je politička i socijalna stranačka organizacija sa svrhom u § 2 navedenom.

II. Svrha stranke

§ 2.

Svrha H.S.S., koju je osnovao blagopokojni Stjepan Radić jest:

- 1./ čuvanje, razvijanje i usavršavanje misli i životnoga djela blagopok. braće prof. Ante i Stjepana Radića,
- 2./ ostvarenje i provedenje zamisli pok. Stjepana Radića o vodstvu Hrvatskoga naroda po seljaštvu,
- 3./ izvojevanje najboljih mogućih uvjeta za život i razvitak cijeloga Hrvatskoga Naroda te njegove slobode, cjelokupnosti i neodvisnosti.

§ 3.

Ovu svoju svrhu postizava H.S.S.:

- 1./ Političkim radom i borbom za ostvarenje svoje svrhe i svojega programa, tražeći za to najpodesnije političke metode i najuspješniju taktiku,
- 2./ okupljanjem, organizovanjem i podizanjem svih dijelova i svih staleža Hrvatskoga Naroda, ma gdje se oni u svijetu nalazili, sve u okviru H.S.S.
- 3./ političkim odgojem i naučanjem svojih članova u smislu svoje svrhe izražene u § 2 ovih pravila i svojega programa,
- 4./ provodjenjem promišljene socijalne politike i socijalnom organizacijom, udešenom prema svrsi stanke, a naročito organizacijom i svrsishodnom diobom rada na svima poprištima narodnoga života smatrajući kod toga cijeli narod kao jedan živi organizam i prirodni okvir za podjelu i organizaciju rada,

Kopija se nalazi u Ostavštini dr. Ive Pilara u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Osim strojopisne kopije, sačuvane su još dvije rukopisne inačice Pilarova nacrta Pravila HSS-a.

5./ provodjenjem jedne dobro promišljene državopravne politike, koja će udovoljiti državnim potrebama Hrvatskoga Naroda kao jednoga od najstarijih državnih naroda u Europi,

6./ provodjenjem jedne dobro promišljene kulturne politike, koja će u prvom redu otkriti i obnoviti sve elemente starohrvatske kulture, koje je najvjerniji čuvar i nosioc ostalo hrvatsko seljaštvo, pak će ovu kulturu čuvati, dalje razvijati i priuđevati potrebama sadašnjosti,

7./ provodjenjem jedne dobro promišljene ekonomske politike sa ciljem, da svi izvori prihoda, sav hrvatski kapital i poglavito sva zemlja na hrvatskom teritoriju dodje u hrvatske ruke, nastojanjem da Hrvatski Narod što prije izadje iz strahovite ekonomske krize i općenite i lokalne, kao n.p. krize kulture vinove loze i tražeći spas naročito u razvitku zadugarstva,

8./ podizanjem i maksimalizovanjem aktivnosti rada i inicijative na svim poprištima narodnoga života i rada, a naročito na poprištima od 1-7 ovoga §-a naznačenim.—

III. Pristaše i članovi stranke

§ 4.

Pristašom H.S.S. može postati svaki čovjek poslije navršene 18 godine, koji javno, bilo na kakvom sastanku stranke, ili samo pred predsjednikom ili jednim članom odbora, ili na ma koji nedvojbeni način izjavi, da po svojoj duši i po svome poštenju pristaje uz hrvatsku i seljačku politiku H.S.S.

§ 5.

Članom H.S.S. može postati svaki pristaša stranke, koji je Hrvat ili Hrvatica, a za člana se prijavi, pak ga nadležni odbor H.S.S. članom primi.

Članom može postati i pristaša Nehrvat, koji među Hrvatima živi, ako je bio tri godine pristaša, te svojom ličnošću i dosadanjim radom i životom daje jamstvo, da stupa u stranku iz uvjerenja, a ne iz drugih po stranku nezgodnih razloga. O primanju Nehrvata za članove odlučuje kotarski odbor.

§ 6.

Članom H.S.S. ne može postati, dotično prestaje biti članom:

1./ tko bude osudjen radi prestupka, počinjenoga iz pohlepe za dobitkom ili zbog inog sramotnoga čina ili zločina, osim ako je isti političke prirode,

2./ tko bude stavljen pod skrbnništvo, ili izgubi trajno upravu svoga imetka,

3./ tko izgubi duševne ili moralne sposobnosti, potrebne za javni život, tko se bavi nečastnim zvanjem ili dodje inače na zao glas.—

§ 7.

Pristupom obvezuje se svaki član H.S.S. vršiti savjestno članske dužnosti u smislu ovih pravila.

Dužnosti su člana H.S.S. sljedeće:

1./ po mogućnosti, po svojim sposobnostima i raspoloživom vremenu za stranku raditi, njezinu opću svrhu i političke ciljeve ostvarivati, njezin probitak promicati i nove pristaše i članove joj sabirati,

2./ u tom se radu po pravilima H.S.S. ravnati, podvrgavati u nužnoj stranačkoj stezi, vršiti odredbe organa H.S.S. i potpomagati vršenje po drugima,

3./ po svojim sredstvima i mogućnosti plaćati članske prinose a i osim toga podupirati novčano H.S.S.

4./ predbrojiti i čitati glasila stranke.

§ 8.

Kao naročitu dužnost preuzima svaki član H.S.S. udesiti svoj cijeli život onako, da bude što bolji čovjek u svakom pogledu, da bude što bolji i što odličniji član svoga naroda i stranke, te da bude istima na što veću korist i čast.

Svaki član stranke mora biti svjestan, da stupanjem u stranku preuzima jedan dio velikoga i svetoga posla za oslobodjenje Hrvatskoga i seljačkoga naroda.

§ 9.

Svaki član dužan je po svojoj savjesti izabrati onaj iznos koji odgovara njegovim imućvenim prilikama.

Visina stranačkoga prinosa nema upliva na prava i dužnosti člana stranke.

Svaki je član dužan brinuti se, da svoj prinos svaki mjesec uruči svom nadležnom blagajniku.

§ 10.

Članovima H.S.S. pristoje sljedeća prava:

1./ Savjetima i predlozima utjecati na rad stranke.

Ako član želi, da predloži budu predmetom vijećanja nadležnoga odbora, imade ih podnijeti pismeno,

2./ prisustvovati sastancima i javnim skupštinama stranke na istima govoriti i predloge stavljati,

3./ tražiti političke upute, poduke, savjete i mnjenja u političkim pitanjima od svih stranačkih faktora u granicama mogućnosti,

4./ vršiti aktivno i pasivno pravo glasa u stranačkim organizacijama u smislu odnosnih ustanova ovih pravila,

5./ biti kandidiran u sve javne ustanove kao kandidat stranke. Ovo pravo ne potpada izboru ni želji člana, nego izboru vodstva stranke,

6./ tražiti zaštite i pomoći od stranke u slučaju progona u granicama tehničke i materijalne mogućnosti.

§ 11.

Pristaše imadu dužnosti u § 7. t. 1, 2 i 4 navedene, a ujedno im zapadaju pripadaju samo prava u predjašnjem §-u navedena pod 2, 3 i 6, dočim prava pod 4. i 5. navedena mogu im se priznati samo iznimice i iz posebnih obzira i razloga.

§ 12.

Članstvo prestaje:

- 1./ ako član umre,
- 2./ ako pismeno najavi istup,
- 3./ ako kroz godinu dana bez opravdanja zaostane sa plaćanjem članarine,
- 4./ ako ga nadležni odbor stranke isključi.

Ako član najavi samo istup iz članstva, zatim u slučaju 3. prestaje dotični biti članom ali ostaje pristašom stranke.

§ 13.

Nadležni odbor može, a ako se radi o važnim interesima stranke mora isključiti člana stranke, ako isti

- 1./ radi protiv interesa stranke, ruši nužnu stranačku stegu, ili vodi bezrazložnu ili po stranku štetnu borbu protiv pojedinih stranačkih organa,
- 2./ ako se grubo ogriješi o stranačka pravila ili uvrijedi koga od članova vodstva,
- 3./ ako svojim životom, radom ili općim vladanjem oštećuje ugled stranke,
- 4./ ako se u svom političkom radu daje voditi isključivo svojim ličnim, a ne općenarodnim interesom,
- 5./ ako kod njega nastupi slučaj iz § 6 t. 1. i 3., te interes stranke zahtjeva, da ga se ona javno kao člana odreče.

Ako ovakav interes ne predleži, može dotičnik biti isključen samo iz članstva, ali ostaje pristašom stranke sa svima dotičnim pravima.

Zaključak o isključenju imade se isključenom u najkraćem mogućem roku saopćiti pismeno.

§ 14.

Ako se radi o običnom članu, izreći će isključenje nadležni gradski ili kotarski odbor; ali ako se radi o odborniku kotarskoga odbora, članu glavnoga odbora, ili narodnom zastupniku, imade isključenje izreći uži glavni odbor.

Isključeni član imade u prvom slučaju pravo priziva na uži glavni odbor, a ako je isključen po užem glavnom odboru, na glavni odbor.

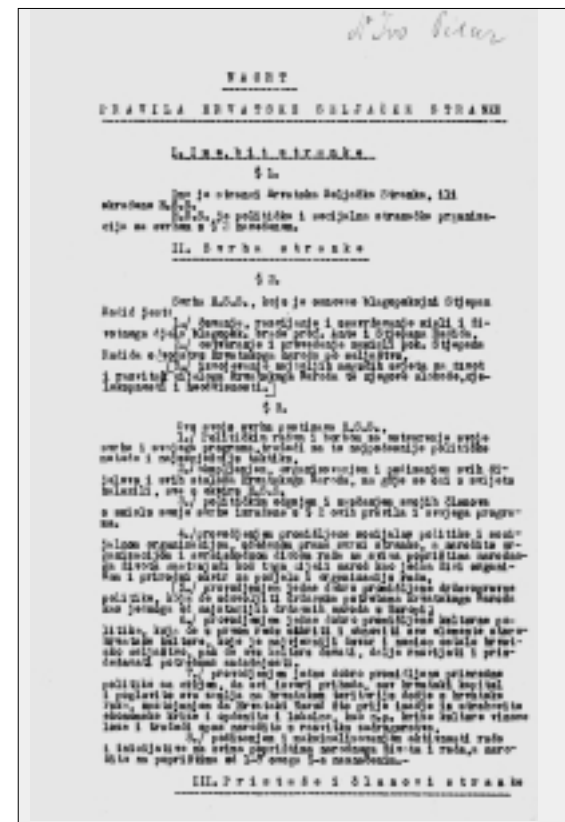
Priziv imade se podnijeti pismeno i obrazloženo u roku od mjesec dana po dostavi pismenog saopćenja o isključenju i upravit u prvom slučaju na vodstvo stranke, a u drugom slučaju na predsjednika stranke osobno.—

IV. Seoska organizacija H.S.S.

§ 15.

Svrha je seoske organizacije H.S.S. organizovati hrvatski seljački narod, ma gdje se on na svijetu nalazio, na spas i napredak seljačkoga staleža kao i cijeloga Hrvatskoga naroda.

Ova organizacija provedena je točno po uputi, što ju je na Ivanje 1926. izdao pokojni osnivač i predsjednik stranke Stjepan Radić.

a./ Mjestne organizacije H.S.S.

§ 16.

Svako selo izabire odbor od 8 članova, u kojem je prvi član predsjednik, drugi podpredsjednik, treći tajnik, četvrti blagajnik, a ostala četvorica obični odbornici.—

Gdje prilike to zahtjevaju mogu se pristaše H.S.S. organizovati i kao organizacija jedne porezne občine ili kao skupna organizacija cijele jedne upravne općine.

§ 17.

Predsjednikom i tajnikom seoske mjestne organizacije H.S.S. može biti samo seljak od pluga i motike, ili pak takav neseljak /radnik, obrtnik, trgovac ili školani gospodin/ koji je već najmanje dvije godine poznati pristaša a godinu dana član H.S.S. A i drugi odbornici treba da budu seljaci od pluga i motike, i da neseljaci ne ulaze u mjestni odbor bez naročite potrebe.

§ 18.

Kod izbora mjestnoga odbora mora se paziti najviše na to, da u odbor dodju ne samo poštteni, nego i najodvažniji, najobraženiji i najrazboritiji seljaci. Vikače ne

valja nikada birati, makar bili i iskreni pristaše stranke. Isto tako se ne smiju birati ni oni seljaci, koji su poznati kao slabici ili ma čije ulizice. Nikoga ne valja birati samo radi njegova imetka.

Svaki član odbora mora misliti na to, da se takovim članstvom ne dobiva ni čast ni vlast, nego da se preuzima jedan dio velikoga i svetoga posla za oslobođenje hrvatskoga seljačkoga kano i čitavoga Hrvatskoga Naroda.

§ 19.

Odbor svake organizacije sastaje se barem jedan put na mjesec u sjednicu, koju sazivlje predsjednik i to najbolje u nedelju ili svetak.—

Sjednici mogu prisustvovati i ostali pristaše, pak je to onda redoviti sastanak cijele organizacije, ako ne postoji kakav razlog, koji zahtijeva vijećanje odbora na samo. O tome odlučuje predsjednik, koji saziva sjednicu.

Mjestni odbori neka svojih sjednica ne drže u gostioni bez skrajnje nužde, a ako ih drže, da se za vrijeme sjednice ništa ne pije.—

§ 20.

Svi članovi odbora moraju biti predplatnici »Doma« ili kako se budu već seljačke novine stranke zvale, te isti marljivo čitati, plaćati i među pristaše širiti. Ako to nije moguće radi siromaštva naroda, imade se to javiti uredništvu tih novina. U tom slučaju ima predplatnikom »Doma« biti bar predsjednik. To vrijedi naravski samo za mjestne organizacije u malim i siromašnim selima. Čim je selo veće, mora se odbornik složiti još sa dva ili tri člana, da zajednički drže i plaćaju »Dom«, koji onda dolazi na odbornikovo ime.

Dužnost je mjestnoga odbora brinuti se, da svi pristaše marljivo čitaju i plaćaju predplate za »Dom«. Brinuti im se je i zato, da oni, koji drže »Dom« isti poslije pročitavanja daju i drugim članovima i pristašama stranke, da ga i oni čitaju.

§ 21.

Gdje su sela vrlo malena, ili Hrvati žive pomiješani sa drugim narodnostima, pak ih je malo, može se i po više sela iz jedne ili više općina složiti u jednu organizaciju i to tako, da odbor može imati i do 12 članova, iz svakoga sela prema njegovoj veličini po jednoga, dva ili tri.—

U tome se slučaju sjednice drže izmjenice redom u svim selima, koja su udružena u jednu organizaciju.

§ 22.

Tajnik svakoga mjestnoga odbora može biti samo pismen čovjek te imade dužnost voditi popis svijuh pristaša i članova H.S.S. i to pristaše naposeb, i članove naposeb.

§ 23.

Svaka mjestna organizacija određuje sama mjesečni ili godišnji prinos svojih članova, i to ili za sve podjednako ili prema njihovom imetku.—

Ovaj prinos imade se odmjeriti ovako, da svaki mjestni odbor može podmiriti svoje vlastite potrebe, a povrh toga da svaka mjestna organizacija za svakoga člana do 1. studena pošalje predsjedništvu stranke najmanje po jedan dinar.

Od ove dužnosti može se mjestni odbor riješiti samo na naročito obrazloženu molbu, upravljenu na predsjedništvo stranke.

§ 24.

U djelokrug mjestnoga odbora spada osim dosele navedenih dužnosti:

1./ sabirati pristaše i članove stranke i nastojati, da svi čestiti Hrvati u selu i području budu pristaše ili članovi stranke, da se predbroje i čitaju stranačke novine te plaćaju uredno članske prinose i predbrojke,

2./ ostvarivati u mjestu i području cilj i program stranke, preduzimati u tu svrhu sve moguće korake, pribavljati si za taj rad nužne upute i poduke od najbližih ili predpostavljenih organizacija stranke, te stavljati i predloge na rok, a naročito na nadležni kotarski odbor.

3./ Pretresati sva pitanja, koja se tiču narodnoga i seoskoga života, nastojati da njihovo selo i područje što bolje napreduje te u tu svrhu sva moguća sredstva upotrijebiti, te nastojati da se svi pristaše i članovi drže §. 8. ovih pravila,

4./ izvršavati naloge svih predpostavljenih organizacija stranke, te istima na zahtjev slati izvješća,

5./ nadzirati i na rad poticati povjerenike H.S.S. u svom području.

b./ Ženski odbor H.S.S.

§ 25.

Gdje pristašice i članice H.S.S. imadu za to volju, mogu se one organizovati u žensku organizaciju, koja si bira odbor od 8 članova kao i muški odbor /§ 16. prav./

§ 26.

U dužnost ženskih odbora spada:

1./ suradjivati sa mjestnim muškim odborom, podupirati ga u njegovom radu, a naročito kod priredjivanja skupština, kod osnivanja »Seljačkih Sloga«, seljačkih pjevačkih društava i zborova, seljačkih čitaonica, nabave hrvatskih zastava i sličnoga,

2./ sabirati sredstva za izborne fondove, za stranačke priredbe i druge financijske potrebe H.S.S.

3./ osnivati svoj djevojački odsjek, koji je sam po sebi djevojačko društvo, te isto u njegovom radu i razvitku podupirati, a naročito u nastojanju u smislu § 8 st. 1. ovih pravila.

c./ Općinske organizacije H.S.S.

§ 27.

U velikim općinama i gdje postoje za to potrebe, mogu se predsjednici, podpredsjednici, tajnici i blagajnici svih mjestnih organizacija u općini sastati i izabrati odbor općinske organizacije H.S.S.

Ovaj odbor imade osam članova kao i mjestni odbor.

§ 28.

U djelokrug općinske organizacije spada:

1./ vršiti sve dužnosti iz § 24 za cijelu općinu, a naročito raspravljati sva politička, gospodarska, prometna, kulturna i prometna pitanja, koja se tiču cijele općine,

2./ nadzirati rad svih mjestnih odbora i povjerenika H.S.S. i brinuti se, da u svakom selu bude stvorena mjestna organizacija dotično postavljen povjerenik i da sudjeluje u smislu ovih pravila.

3./ Vršiti naloge predpostavljenih organizacija, na zahtjev izvješćivati ih i stavljati predloge na nadležni kotarski odbor.

V. Kotarske organizacije H.S.S.

§ 29.

Predsjednici svih seoskih mjestnih, općinskih te gradskih i radničkih organizacija cijeloga jednoga političkoga kotara sačinjavaju odbor kotarske organizacije.

Godje Hrvati žive pomiješani sa Nehrvatima, te je u kotaru premalo seoskih, gradskih i radničkih organizacija, mogu se i više političkih kotara organizovati u jednu kotarsku organizaciju.

Ovaj odbor kotarske organizacije izabire između sebe predsjednika, podpredsjednika, tajnika i blagajnika. Predsjednikom može biti i domaći narodni zastupnik tajnik. Tajnikom izabire se između najmladjih članova kotarskoga odbora, onaj koji je zato najsposobniji.

§ 30.

Odbor kotarske organizacije sastaje se svaki mjesec barem jedanput.

Ako na sjednicu kotarske organizacije ne može doći predsjednik mjestne gradske ili radničke organizacije, mora ga zamijeniti podpredsjednik ili kojigod član odbora.

Kotarske organizacije neka se sastaju što rjedje u sjedištu kotara, nego neka su im sastanci svaki mjesec u drugoj općini ili mjestu u kotaru. Na svakom sastanku imade se odrediti mjesto budućega sastanka.

I općinske i kotarske organizacije neka svojih sastanaka ne drže u gostioni bez skrajne nužde, a ako ih drže, da se za vrijeme sjednice ništa ne pije.

§ 31.

U djelokrug kotarskih organizacija H.S.S. spada:

1./ raspravljati sva opća narodna politička, gospodarska, opće privredna, prosvjetna i prometna pitanja, a naročito ona, koja se tiču toga kotara, te raspravljati i zaključivati o mjerama, koje se imadu poduzeti na poboljšanje stanja u kotaru,

2./ brinuti se, da organizacija stranke u cijelom kotaru bude u smislu ovih pravila što bolje provedena, nadzirati rad mjestnih, općinskih, gradskih i radničkih organizacija te povjerenika H.S.S. u cijelom kotaru, i nastojati da one nesmetano i što bolje djeluju te da sve redovito šalju svoje prinose predsjedništvu,

3./ ostvarivati u kotaru cilj i program stranke, poduzimati u tu svrhu sve moguće i shodne korake, pribavljati si za taj rad nužne upute, poduke event. i sredstva od drugih, a naročito predpostavljenih organizacija stranke, služeći se međutim u prvom redu vlastitim raspoloživim silama i sredstvima,

4./ vršiti sve naloge, koje mu predsjedništvo, glavna skupština, glavni odbor i uži glavni odbor dadu i rješavati zamolbe drugih organizacija stranke.

5./ Svake godine pred Božić podnijeti predsjedništvu kratki a jezgroviti izvještaj o stanju stranke te o političkom, privrednom i prosvjetnom položaju naroda u kotaru.—

VI. Povjerenici H.S.S.

§ 32.

U malenim selima ili takovima, gdje imade premalo pristaša i članova H.S.S. da osnuje mjestni odbor, kano i po gradovima i radničkim kolonijama, u državi i inozemstvu, gdje ima malo Hrvata ili pristaša H.S.S. izabire najbliži mjestni odbor između pristaša stranke povjerenika H.S.S.

Povjerenici imadu po mogućnosti prisustvovati sjednicama onoga mjestnoga odbora, koji ih je imenovao.

Djelokrug povjerenika je isti kao mjestnih odbora po § 24. u koliko njihove sile za izvršenje istoga dostaju.

Povjerenici u dijelovima države, gdje ne stanuju Hrvati kano i u inozemstvu imadu dužnost na zahtjev vodstva H.S.S. izvješćivati predsjedništvu o svim pitanjima onoga kraja ili države, koji su od interesa za hrvatski narod ili stranku.

VII. Gradska organizacija H. S. S.

§ 33.

U svakom gradu ili trgovištu, gdje imade više od 20 pristaša H.S.S. organizuju se ovi u gradsku organizaciju H.S.S. te izaberu odbor od 8 članova, u kojem je prvi član predsjednikom, drugi podpredsjednik, treći tajnik, četvrti blagajnik a ostala četvorica obični odbornici.

Ako grad broji preko 20.000 stanovnika, te imade u njemu mnogo pristaša stranke, može se broj članova odbora povisiti na 12 ako broji preko 60.000 stanovnika, na 16 članova odbora.

§ 34.

U Zagrebu organizovati će pristaše H.S.S. odbor od 20 članova, od kojih će biti jedan predsjednik, dva podpredsjednika, prvi i drugi, dva tajnika, prvi tajnik i njegov zamjenik, dva blagajnika, glavni blagajnik i njegov zamjenik.—

U Zagrebu se mogu osim glavnoga gradskoga odbora organizovati gradski pododbori od 8 članova po § 33. st. 1 za pojedine dijelove grada, uzimajući za temelj podjelu grada uvedenu po gradskoj upravi.—

U tom slučaju imade se međusobni odnošaj između glavnoga gradskoga odbora i pododobra razgraničiti pravilnikom, koji će izraditi prvospomenuti zagrebački odbor, a odobriti uži glavni odbor.

§ 35.

U gradovima i trgovištima ma gdje bilo na svijetu gdje imade Hrvata i pristaša H.S.S. ali manje od 20, izabiru oni povjerenika H.S.S. i saopće to najbližem gradskom odboru H.S.S.

Ako je ovakav povjerenik izabran u inozemstvu, imade se njegov izbor saopćiti predsjedniku H.S.S.

§ 36.

Zadaća je gradskih odbora:

1./ nastojati da pribave stranci što više pristaša i članova u gradu te pretplatnika za stranačka glasila u dotičnom gradu, te djelovati u tom smjeru svima silama i svima za to podesnim sredstvima, zatim brinuti se, da se u čitavom vidokrugu grada provede i održi organizacija stranke u smislu ovih pravila, te u tom smislu djelovati na sve moguće načine event. i preko posebnih izaslanika,

2./ raspravljati sva općenarodna i stranačka i politička, gospodarstvena, općeprivredna, prosvjetna i prometna pitanja, a naročito ona, koja se tiču toga grada i okoline, te raspravljati o mjerama, koje imadu služiti za unapredjenje toga grada,

3./ ostvarivati u gradu cilj i program stranke, poduzimati u tu svrhu sve moguće i shodne korake, podržajući što užu saradnju sa seoskim i radničkim organizacijama u gradu i okolici, te nastojati da H.S.S. u gradskoj općini kao i u svima ostalima autonomnim ustanovama dobije većinu ili barem što više pristaša,

4./ brinuti se oko što bolje opće i političke naobrazbe svojih članova priređujući u tu svrhu sastanke, diskusije, predavanja te stručne i ine tečajeve,

5./ vršiti naloge, koje tom odboru predsjedništvo, glavna skupština, glavni i uži odbor uputi te udovoljavati zamolbama svih drugih organizacija H.S.S.,

6./ u gradovima iznad 20.000 stanovnika svake godine pred Božić podnijeti predsjedništvu kratki a jezgrovit izvještaj o stanju stranke, te o političkom, privrednom i prosvjetnom položaju i potrebama gradjanstva.

§ 37.

Tajnik svakoga gradskoga odbora imade voditi popis event. matičnu knjigu svih gradskih članova H.S.S. te istima izdavati legitimacije, a ujedno voditi i popis pristaša stranke.

§ 38.

Svaka gradska organizacija sama određuje mjesečni prinos za svoje članove, i to u sporazumu s njima prama njihovom imetku i na taj način, da svaki gradski odbor može do 1. studena svake godine za svakoga člana poslati najmanje po 5 Dinara Predsjedništvu H.S.S. u Zagrebu.

Od ove dužnosti može se gradski odbor riješiti ili godišnji prijenos sniziti samo na naročitu i temeljito obrazloženu predstavku upravljenu na predsjedništvo H.S.S.

§ 39.

Gradski odbori H.S.S. sastaju se barem jedanput na mjesec u sjednicu, koju sazivlje predsjednik.

Gradski odbori neka takodjer svojih sjednica ne drže u gostionama, nego neka nastoje urediti si vlastite prostorije, pak makar i u skromnom obliku.

VIII. Radničke organizacije H. S. S.

§ 40.

Gdje postoji industrija i industrijsko radništvo u većem broju, izabiru radnici pristaše H.S.S. odbor od 8 članova, od kojih je prvi predsjednik, drugi podpredsjednik, treći tajnik, četvrti blagajnik, a ostala četvorica odbornici.—

Po pravilu imade se ova organizacija nadovezati na negdašnje organizacije »Hrvatskoga radničkoga saveza« i privući one ljude, koji su nekad u tom savezu radili.—

Gdje imade veći broj radništva i pristaša H.S.S. može se broj članova odbora po potrebi povisiti na 12. pak i na 16 članova.

§ 41.

Odbor svake radničke organizacije sastaje se barem jedanput na mjesec u sjednicu, koju sazivlje predsjednik.

Sjednici se mogu prizvati i zastupnici posebnih stručnih organizacija /sindikata/ ako je njihova saradnja nužna ili koristna.

Odbori radničke organizacije neka svojih sjednica ne drže u gostioni bez skrajne nužde, a ako ih drže, da se za vrijeme sjednice ništa ne pije.

Gdje gradska organizacija u mjestu ima svoje vlastite prostorije, ima se radnička organizacija sporazumiti sa istom glede zajedničke upotrebe stranačkih prostorija.

§ 42.

Svi članovi odbora imaju biti pretplatnici stranačkih radničkih novina ili pako onih radničkih novina, koje se radničkim pristašama stranke preporuča.

§ 43.

Svaka radnička organizacija H.S.S. sama određuje mjesečni ili godišnji prinos, za svoje članove, i to za sve podjednako, ili prama njihovoj mogućnosti i obiteljskim i radnim prilikama.

Ova članarina imade se odmjeriti ovako, da svaki radnički odbor može podmiriti svoje vlastite potrebe a osim toga da za svakoga člana pošalje do 1. studena svake godine po 2 /dva/ dinara predsjedništvu stranke.

Od svih dužnosti može se radnički odbor H.S.S. riješiti ili prinos sniziti samo na naročitu i temeljito obrazloženu predstavku, upravljenu na predsjedništvo H.S.S.

§ 44.

Zadaća je radničkih odbora H.S.S.:

1./ nastojati, da pribave stranci što više pristaša i članova radnika te predplatnika za stranačke radničke novine u dotičnom radničkom mjestu i okolini, te djelovati i agitirati u tom smjeru svima silama i svima za to podesnim sredstvima, brinuti se, da se u čitavom okrugu toga radničkoga središta, provede, održi i proširi organizacija stranke, te i u tom smjeru djelovati na sve moguće načine, eventualno i putem posebnih izaslanika,

2./ ostvarivati u mjestu i okolici cilj i program stranke, poduzimati u tu svrhu sve moguće i shodne korake, podržavajuć što užu suradnju sa seoskim i gradskim organizacijama te nastojati, da H.S.S. u svim radničkim i autonomnim ustanovama dobije većinu ili barem što više pristaša,

3./ pratiti sva pitanja općenarodne, svjetske, a naročito sva svjetska radnička i radničko stručna pitanja, pitanja organizacije rada kano i ostala socijalno radnička pitanja i nastojati, da se u hrvatskim zemljama sve najsavremenije tekovine upotrijebe,

4./ brinuti se oko što bolje opće i političke naobrazbe svojih članova, priređujući u tu svrhu sastanke, diskusije, predavanja te stručne i ine korisne tečajeve,

5./ vršiti naloge predsjedništva, glavne skupštine, glavnoga i glavnoga užega odbora te udovoljavati zamolbama svih drugih organizacija H.S.S.

6./ u industrijskim centrima svake godine pred Božić podnijeti kratki i jezgroviti izvještaj o stanju stranke i radništva.

§ 45.

Tajnik svakoga radničkoga odbora H.S.S. imade voditi popis svih radničkih članova H.S.S. te istima izdavati stranačke iskaznice /legitimacije/, a ujedno i voditi popis pristaša stranke, bilježeć kod svakoga, kojoj su stranci prije pripadali.

Novi pristaša stranke, koji je bio prije organizovani marksista, može postati članom tek nakon što je bio dvije godine pristaša, a izabran biti u radnički odbor H.S.S. tek nakon što je bio tri godine pristaša, dotično član stranke.

IX. Medjustaleški odnosi

§ 46.

H.S.S. je socijalna stranka koja zastupa stanovište, da je seljački stalež najvažniji stalež u državi i narodu, jer su iz seljaštva svi ostali staleži postali, jer je seljaštvo biološka srž narodnoga života te se iz njega svi ostali staleži trajno obnavljaju, i jer dotle, dok seljaštvu neide dobro, ni jednom drugom staležu takodjer ne može ići dobro.

Seljački je dakle stalež trup narodnoga organizma, a ostali su staleži uda njegova, te svi zajedno tvore jedno živo tijelo. Nijedan stalež ne može svu vlast kano ni ostale sokove narodnoga života isključivo za sebe upotrebljavati.

Zadaća je dakle stranke postići što harmoničniju suradnju svih staleža u narodu što savršeniju diobu rada i što pravedniju podjelu koristi od njega i time postizavanje što većih skupnih uspjeha za čitavu narodnu cjelinu.

§ 47.

Dužnost je dakle svih organizacija H.S.S. seoskih, gradskih i radničkih uperiti svoj rad i nastojanje u smislu zadaće u § 46 navedene. Rad svih organizacija H.S.S. obavlja se po načelu razborite uzajamnosti /solidarizma/ medju staležima. Ako izbiju opreke interesa, imadu se po pravilu rješavati nagodom.

Kad nagoda neusprije, imadu obje staleške skupine formulirati svaka svoje stanovište, izlučivši sve nebitne točke i osobne momente i tako stvarno formulirani spor predložiti velikom sudu dobrih ljudi /vidi § pravila/, koji u tom slučaju ima biti sastavljen od priznatih stručnjaka u predmetu prepورا.

§ 48.

U slučaju zategnutih odnosa u stranci, izvanrednih prilika u narodu ili općenarodne opasnosti može predsjednik stranke ili predsjednik dotičnoga stranačkoga tijela, u kome je spor izbio, debatu o medjustaleškom ili iz istoga proisteklom sporu prekinuti i odgoditi na bolja i mirnija vremena.

Ujedno mu je dužnost pozvati obje uparničene stranke, da pismeno obrade i obrazlaže svoja stanovišta, te odrediti rok, unutar koga se spor imade bilo ponovno iznijeti na raspravljanje u istom ili drugom stranačkom tijelu ili pako iznijeti pred sud dobrih ljudi, sastavljen u smislu predjašnjeg paragrafa.

Ako je stvar vrlo prešna, ili ako je razlog radi koga je spor odgodjen, prestao, može svaka od spornih stranaka podneskom na predsjednika stranke zamoliti za prikraćenje roka ili za ponovno iznošenje stvari na rješavanje po jednom od prije navedenih načina.

X. GLAVNA SKUPŠTINA H.S.S.

§ 49.

Glavni i vrhovni organ stranke jest glavna skupština Hrvatske Seljačke Stranke.

Članovi glavne skupštine jesu predsjednici svih organizacija stranke, seoskih, gradskih, radničkih i stručnih /vidi § 77 pravila/. U slučaju zaprečenja predsjednika imade dotični stranački odbor zastupati podpredsjednik ili onaj član odbora, koga ovaj na mjesto predsjednika izašilje.

Svaki izaslanik jedne stranačke organizacije imade se iskazati pismenom vjerodajnicom iste.—

§ 50.

Glavna je skupština H.S.S. redovita ili izvanredna.

Redovita glavna skupština H.S.S. obdržaje se po mogućnosti svake godine, ali najmanje svake tri godine jedanput. Sazivlje ju predsjednik po vlastitom nahođenju ili na predlog glavnoga ili užega glavnoga odbora.

Glavna se skupština obdržaje u Zagrebu ili u drugom kojem većem mjestu Hrvatskome, gdje su dani tehnički uvjeti za njezino obdržavanje.

Ako se ona obdržava izvan Zagreba, imade nadležni gradski odbor glavnu brigu oko nužnih priredaba za njezino zasjedanje, a svi ostali staleški i stručni odbori u mjestu i okolici imadu ga u tome poslu svima silama podpomagati.

§ 51.

Glavna skupština H.S.S. sposobna je stvarati zaključke, ako je na njoj zastupana najmanje jedna četvrtina svih organizacija H.S.S. u državi.

Ako ona prama gornjemu nije sposobna donositi pravovaljane zaključke, imadu se nadošli konstituirati kao konferencija stranke, koja ima pravo zaključiti glede saziva i roka buduće glavne skupštine glede sredstava, kako da se budući put postigne za zaključivanje sposobna glavna skupština, te može pretresti i za buduću glavnu skupštinu pripremiti već priredjene i još daljnje raspravne predmete.

U svrhu ustanovljenja sposobnosti zaključivanja valja za svaku glavnu skupštinu rediti popis svih organizacija H.S.S. u državi.

§ 52.

Glavna skupština H.S.S. stvara zaključke većinom glasova.

Samo za izbor predsjednika kano i za valjanost sve zaključke, koji se tiču osobe predsjednika H.S.S. potrebna je većina od tri petine prisutnih članova

glavne skupštine. Ovi zaključci donose se samo nakon predhodnoga vijećanja i predloga glavnoga odbora.

Ako se ovdje propisana većina ne postigne imade se glasovanje ponoviti, dok to ne uspije. Ako to ne uspije ima se vijećanje prekinuti na slijedeći dan, i međjutim pokušati kompromis sa svrhom postignuća nužne većine za jedno rješanje.

Zaključci se donose per acclamationem ili ustmenim glasovanjem na poziv ili pako pismenim i tajnim glasovanjem. Posljednje dvije vrste glasovanja vrše se samo po zaključku skupštine. Radi mogućnosti ovakovoga glasovanja mora biti pripravljena listina svih prisutnih kano i glasovnice sa potrebnom žarom.

Pismeno i tajno glasovanje može se zaključiti samo kod važnih predmeta, te se tad imadu izabrati i skrutatori.

§ 53.

Svoje zasjedanje završuje glavna skupština rezolucijom u koju se unose u velikim crtama svi oni predmeti, koji su bili u raspravi i koji su opredijeljeni za javnost, te u njoj imaju biti sadržane smjernice za naredni rad stranke.

§ 54.

Izvanrednu glavnu skupštinu saziva predsjednik H.S.S. kadgod nadje, da za to postoji potreba, a mora je sazvati, kad to zaključiti redovita glavna skupština, glavni odbor ili kada to predloži pismeno pedeset organizacija H.S.S. od kojih polovica mora biti seljačkih.

§ 55.

Rad glavne skupštine imade biti revan, intenzivan, temeljit i promišljen, da se može temeljito posvršavati što veći posao. Imadu se izbjegavati jalove debate, i dužnost je svakoga člana njezina, da govori k stvari, kratko, jasno i jezgrovito i da izbjegava sve, što je u protuslovlju sa navedenim i što krnji ugled glavne skupštine i stranke.

Glavnoj skupštini predsjeda po pravilu predsjednik H.S.S. nu on može po svom rasudjivanju dati izabrati shodnoga predsjednika glavne skupštine ad hoc.

Dužnost je predsjedatelja glavne skupštine, da se strogo održi propis stavke prve ovoga paragrafa. On može svakoga govornika opomenuti i pozvati na red, a nakon te opomene može mu uzeti riječ. Svaki kome je oduzeta riječ, ima pravo da stvarni sadržaj predmeta o kome je htjeo govoriti, iznese pismeno, upravi na predsjednika glavnoga odbora koji je dužan ovu pritužbu iznijeti na sljedeće zasjedanje glavnoga odbora.

Kod preobilja predmeta i predloga imadu se izabrati najvažnije stvari, koje će rješavati glavna skupština sama. Mogu se odmah izabrati odbori, koji će pretresti zamršenije stvari i donjeti gotove predloge dotično zaključke pred plenum glavne skupštine. Sve manje važne stvari može glavna skupština dodijeliti na rje-

šavanje glavnom odboru, dotično stručnim odborima ili sudu dobrih ljudi H.S.S. koji su dužni ove predmete najvećim mogućim pospješanjem svršavati.

Sva pitanja, kojih rješenje zahtjeva posebnu stručnu ili znanstvenu spremu ili se rješavaju nakon referata ili mnjenja stručnjaka ili stručnih odbora, a mogu se ovima dodijeliti i na rješenje.

Kao prvi predmet zaključivanja glavne skupštine jest izbor odbora za pritužbe, kome se imadu dodijeliti sve nakupljene pritužbe te ih ovaj imade proučiti, ocijeniti, pretresti i glavnoj skupštini staviti predlog glede načina rješenja.

§ 56.

U djelokrug glavne skupštine H.S.S. spada:

1./ vrhovno rješavanje svih pitanja, o kojima ovisi vođenje narodne politike H.S.S. u svima granama, zatim stranačke taktike do budućeg zasjedanja i stranačke ideologije.

2./ Izbor predsjednika i podpredsjednika stranke.

3./ Rješavanje svih pritužaba organa i članova stranke kano i pritužaba protiv rada istih. Glavna skupština može sve pritužbe riješiti sama, i to po predlogu odbora po zadnjem stavu zadnjega paragrafa izabranoga, ili može manje važne pritužbe dodijeliti drugim organima stranke po § 55 st. 4.

XI. Glavni odbor H.S.S.

§ 57.

Glavni odbor jest glavni izvršni, a ujedno glavni zakonodavni organ stranke, koji imade rješavati sve one poslove općenite važnosti, koje ne može stići ni riješiti glavna skupština H.S.S.

Članovi su glavnoga odbora svi narodni zastupnici H.S.S., svi predsjednici kotarskih odbora, svi predsjednici gradskih odbora gradova iznad 5.000 stanovnika i svi predsjednici radničkih odbora iz mjesta gdje ima više od 1.000 radnika, zatim predsjednici svih ostalih stručnih odbora H.S.S.

Broj stanovnika gradova računa se po zadnjem brojanju pučanstva a broj radnika po službenoj statistici nadležne radničke komore.

Ako je predsjednik kotarskoga, gradskoga, radničkoga ili stručnoga odbora narodni zastupnik, te sam po sebi član glavnoga odbora, onda je i podpredsjednik ili najstariji član odbora član glavnoga odbora H.S.S.

Službeni popis svih članova glavnoga odbora H.S.S. vodi i drži u tekućem stanju tajništvo H.S.S.

§ 58.

Glavni je odbor H.S.S. sposoban donositi pravovaljane zaključke kada je prisutna barem polovina svih članova njezinih.

Ako glavni odbor usljed pomanjkanja nužnoga broja članova nije sposoban donositi pravovaljane zaključke, konstituira se on kao konferencija stranke. Ova

imade pravo zaključiti glede datuma saziva buduće sjednice glavnoga odbora i glede mjera, koje se imadu preduzeti, da na buduću saziv sjednica bude za zaključivanje sposobna. Ova konferencija može pretresti i za buduće zasjedanje glavnoga odbora još bolje napraviti sve priredjene predmete za raspravu.-

§ 59.

Glavni odbor sastaje se na poziv predsjednika, po vlastitom zaključku, na predlogu užeg glavnog odbora ili na predlog pedeset organizacija stranke u smislu odredaba § 54. glede saziva izvanredne glavne skupštine.

Glavni odbor sastaje se ondje, kamo ga predsjednik stranke sazove. Ako ga sazove na zasjedanje izvan Zagreba tada vrijedi glede priprava za zasjedanje propis § 50 st. zadnji pravila.

Glavni odbor mora se sastati prije saziva svakoga zasjedanja glavne skupštine stranke.—

§ 60.

U djelokrug glavnog odbora H.S.S. spada:

1./ tekuće rješavanje svih pitanja iz § 56 t. 1. pravila, koje glavna skupština nije mogla ili stigla riješiti, najme svih pitanja narodne politike, stranačke narodne politike, stranačke taktike, uvažujući naročito stanovište predsjednika H.S.S., narodnih zastupnika, predsjednika predmetnoga stručnoga odbora,

2./ konačno rješavanje svih pritužaba organa i članova stranke, kao i pritužaba protiv rada istih, u koliko iste ne riješi glavna skupština ili ne dodijeli kojem drugom stranačkom organu /§ 56. st. 3. dot. § 55. st. 4./,

3./ izbor svih stranačkih funkcionara osim predsjednika i podpredsjednika /§ 56. st. 2. prav./ a naročito članova užeg glavnoga odbora,

4./ sva tekuća pitanja stranačke organizacije, predlozi glede izmjena i usavršavanja stranačkih pravila, novih stranačkih institucija, sticanja novih pristaša agitacije i stranačkoga novinstva, izborne akcije, odnosa prema drugim strankama, jednom riječu svijuh pitanja, koja život i rad jedne političke stranke sa sobom donose.

XII. UŽI GLAVNI ODBOR H.S.S.

§ 61.

Uži glavni odbor je izvršni organ skupštine, glavnoga odbora a ujedno savjetodavni organ predsjedništva dotično predsjednika H.S.S. koji se sastoji od 12 članova, a izabire ih između najsposobnijih i najpouzdanijih svojih članova glavni odbor.

Dvije trećine članova užeg glavnoga odbora mora imati svoj redoviti nastan u sjedištu stranke, ili u njegovoj najbližoj okolini.—

§ 62.

Uži glavni odbor se sastaje, kadgod to glavna skupština, glavni odbor ili on sam zaključiti ili kad ga predsjednik H.S.S. na zasjedanje pozove.

Predsjednik je dužan sazvati uži glavni odbor, kada to četiri člana njegova pismeno od njega zatraže.

Uži glavni odbor izabire iz svoje sredine predsjednika i podpredsjednika te tajnika. Predsjednik vrši predsjedničke funkcije kod sjednica užeg glavnog odbora samo u slučaju, ako predsjednik H.S.S. ne nadje za shodno, da osobno predsjedava sjednici.

Tajničke poslove užeg glavnog odbora obavlja pod nadzorom i odgovornošću tajnika toga odbora tajnički poslovodja stranke /§ 72. pravila/.

§ 63.

Glavni uži odbor sposoban je stvarati valjane zaključke, kad se na sjednicu sastane najmanje sedam članova njegovih.

Ako nije došao propisani broj članova užeg glavnog odbora, djeluju pristupjeli, ako ih je više od 3 kao konferencija u smislu § 58. st. 2. pravila.

§ 64.

U djelokrug užeg glavnoga odbora spada:

1./ izvršba svih zaključaka glavne skupštine i glavnoga odbora, ispitivanje izvršivosti tih zaključaka, iznalaženje puteva i mjera za njihovo izvršenje te određivanje osoba, kojima će se to izvršenje povjeriti,

2./ predlaganje u svima personalnim pitanjima stranke te iznalaženje najpo-desnijih osoba za popunjavanje svih mjesta i funkcija u stranačkom radu i životu,

3./ savjetovanje predsjednika u svim granama njegove djelatnosti, a naročito u pitanjima stranačke taktike, te rješavanje svih posala, koje radi njihove važnosti predsjednik H.S.S. ovome odboru dodijeli,

4./ priprava predloga i radnoga materijala za zasjedanje glavnih skupština i sjednica glavnoga odbora H.S.S.,

5./ stalna i trajna briga oko proširivanja i valjane organizacije stranke, oko urednog funkcioniranja njezine organizacije, te stavljanje svih predloga i poduzimanje svih mjera, koje su u tu svrhu nužne.—

§ 65.

Kad predsjednik H.S.S. treba savjetodavnu pomoć užeg glavnog odbora, može ovu tražiti od toga odbora samoga ili može zahtijevati da se on proširi u »Narodno vijeće« ili u »Narodno stručno vijeće«.

Narodnim vijećem postaje uži glavni odbor, kad se pojača sa 8 do 12 kooptiranih odličnih, zaslužnih i istaknutih Hrvata političara, koji i ne moraju biti pristaše stranke, samo ako pristanu na ovu koopciju i svojim predživotom daju ga-

ranciju, da će narodni interes stavljati nad svaki drugi. Od ovih kooptiranih članova polovicu izabire predsjednik H.S.S. a polovicu uži glavni odbor.

Narodnim stručnim vijećem postaje uži glavni odbor, kad se pojača sa 6-12 kooptiranih odličnih i priznatih Hrvata-stručnjaka, po potrebi bilo jedne bilo raznih ili kombiniranih struka. Ovi kooptirani stručnjaci ne moraju biti ni pristaše, samo moraju pristati na sudjelovanje u narodnom stručnom odboru, te svojom stručnom spremom i osobnim svojstvima i prošlošću davati garancije za stručnu nepristranost i narodnu pouzdanost.

Narodno vijeće i Narodno stručno vijeće sastaje se svaki put ad hoc i rješava pitanja dotično daje mnjenje koje predsjednik treba. Nakon toga prestaje funkcija kooptiranih članova, koje tajništvo stranke unosi u posebni popis za stranku zaslužnih političara dotično stručnjaka.

XIII. PREDSJEDNIK H.S.S.

§ 66.

Sadašnji je predsjednik H.S.S. Dr. Vladko Maček po osnivaču stranke blagopok. Stjepanu Radiću doživotno imenovani predsjednik stranke.

On može rezignirati na čast predsjednika ili zatražiti koadjutora, kad osjeti, da to njegova fizička slaboća zahtijeva. Koadjutora imenuje on sam. Koadjutor zauzima kroz vrijeme vršenja ove funkcije [mjesto] podpredsjednika stranke, makar takovim nije izabran.

§ 67.

Predsjednik je vrhovna glava i vrhovni izvršni organ stranke, dotično glavne skupštine i glavnoga odbora H.S.S. koji istima predsjedava i u međuvremenu zasjedanja ovih dvaju institucija stranke vrši sve one funkcije njihove, koje narodni politički život sa sobom donosi i koje odgode ne podnose.

Naročito je dužnost predsjednika H.S.S. sazvati glavnu skupštinu i glavni odbor H.S.S. kadgod to interes naroda i stranke zahtijeva, njihove zaključke izvršavati, dotično po drugim organima stranke u smislu ovih pravila izvršavati dati.

Predsjednik predstavlja pravno i politički stranku te istu pred sudovima i vlastima u tu- i inozemstvu zastupa.—

Predsjednikova je dužnost voditi brigu, da se H.S.S. što snažnije širi i napreduje, te da uživa u tu- i inozemstvu što veći ugled. U tom cilju imade on ne samo vršiti svoje dužnosti, nego vrhovni nadzor nad svima organima stranke, nad njihovim radom, poštovanjem i postupkom. On imade paziti, da se ova pravila točno obdržavaju, te ukloniti ili ispraviti sam ili putem nadležnih organa stranke sve pogreške, koje on sam ili drugi opaze.

§ 68.

Svaki predsjednik ima pravo i dužnost, da predloži svoga nasljednika u predsjedništvu. On je svojom savješću i odgovornosti pred narodom obavezan, da za

svoga nasljednika predloži onoga od svojih suradnika, koji za to najviše sposobnosti pokazuje.

Označeni nasljednik preuzima odmah iza smrti predsjednika H.S.S. vršenje predsjedničkih dužnosti. On imade u sporazumu sa glavnim odborom sazvati glavnu skupštinu, koja će izabrati novoga predsjednika H.S.S. Predloženi nasljednik vrijedi i kao oficijelni kandidat za predsjedničko mjesto, kome se međutim u glavnoj skupštini može postaviti i protukandidat. Protukandidata može postaviti samo glavni odbor.

§ 69.

Nakon sadašnjeg predsjednika, koji ima doživotni mandat, traje mandat svakoga izabranoga predsjednika H.S.S. sedam godina. Nakon isteka toga roka ima se birati novi predsjednik. Svaki predsjednik može biti ponovno biran, i po više puta.

Predsjednik, koji izgubi uvjete za članstvo H.S.S. po § 6 ovih pravila, prestaje biti i predsjednikom, te glavni odbor imade odrediti novi izbor predsjednika H.S.S.

§ 70.

Potpredsjednici zamjenjuju predsjednika u svima funkcijama njegovima, po ovim pravilima kadgod je predsjednik zapriječen. Njihov mandat traje također sedam godina. Za njihov izbor vrijede isti propisi kao i za predsjednika samo što za izbor potpredsjednika nije potrebna kvalificirana većina od tri petine, nego je dostatna obična većina.

XIV. TAJNICI I BLAGAJNIK H.S.S. TE TAJNIČKI I BLAGAJNIČKI POSLOVODJA

§ 71.

Glavni odbor izabire na predlog užeg glavnog odbora, a ovaj predlaže u sporazumu sa predsjednikom H.S.S. dva tajnika H.S.S. prvoga i drugoga.

Mandat tajnika traje 4 godine, ali na taj način da se svake dvije godine na novo izabire jedan tajnik.

Zadaća je tajnika H.S.S. voditi korespondenciju predsjedništva, glavne skupštine glavnoga i užega glavnoga odbora te sastavljati ili sastavljati dati sve spise, koje rad ovih stranačkih tjelesa sa sobom donosi.

Tajnici potpisuju sve spise stranke, kojih potpis radi osobite važnosti nije pridržan predsjedniku.

Spise, koji sadrže političke obveze H.S.S. potpisuje predsjednik stranke.

Dužnost je tajnika putovati sa posebnim misijama i vršiti sve posebne zadatke koje im predsjednik, glavna skupština te glavni i uži glavni odbor dodijele.

§ 72.

Tajnici su ujedno predstojnici predsjedničkoga ureda, te prama tome imadu imati nastan u mjestu, gdje obitava i predsjednik H.S.S.

Za obavljanje svih tajničkih posala dodjeluje se tajnicima tajnički poslovodja, koji je plaćeni činovnik stranke, te vrši svoje dužnosti pod njihovim nadzorom i odgovornošću.

§ 73.

Blagajnika H.S.S. izabire glavni odbor na predlog užeg glavnog odbora na tri godine dana.

Blagajnikova je dužnost voditi čitavo financijalno gospodarstvo stranke, voditi središnje knjigovodstvo, blagajnu blagajničke knjige H.S.S. nužne evidencije i popise organizacija H.S.S. te evidencije plaćanja prinosa, dotično dati ovaj posao pod svojim nadzorom i odgovornošću voditi po blagajničkom poslovodji, koji je plaćeni činovnik stranke.—

§ 74.

Tajnici i blagajnici mogu se nakon isteka njihova mandata ponovno birati.-

Ako se tajničko ili blagajničko mjesto isprazni, imade predsjednik na predlog užeg glavnog odbora imenovati privremenoga tajnika ili blagajnika, koji kod narednoga zasjedanja glavnoga odbora kao službeni kandidat za popunjenje ispraznjenoga mjesta.

XV. PREDSEDNIŠTVO ILI VODSTVO H.S.S. I PREDSEDNIČKI URED

§ 75.

Predsjednik, predsjednici, tajnici i blagajnik H.S.S. sačinjavaju predsjedništvo ili vodstvo H.S.S., kojemu zapada dužnost najneposrednije voditi stranku i olakšavati predsjedniku H.S.S. vršenje njegovih dužnosti po ovim pravilima.

§ 76.

Svaki predsjednik uređjuje si odmah nakon nastupa svoje dužnosti predsjednički ured, kome osim članova predsjedništva zajedno sa tajničkim i blagajničkim poslovodjom spadaju i eventualni daljni činovnici, namještenici i pisari, koji bi po razvitku stranke postali neophodno nužni, te stručni odbori i stručnjaci.

Predsjednički ured organizuje se u sporazumu sa užim glavnim odborom te se imade bezuvjetno držati u okviru financijalnih mogućnosti H.S.S.—

XVI. STRUČNI ODBOR H.S.S.

§ 77.

Na predsjednički ured vezani su i stručni odbori H.S.S. dotično stručnjaci.

Stručni odbori jesu kolegijalna tijela od 3-12 članova stručnjaka, koje na predlog užeg glavnog odbora iz redova stručno naobraženih i osposobljenih pristasa, članova i prijatelja H.S.S. izabire predsjednik H.S.S. Ovi stručni odbori rade

pod predsjedanjem jednoga naročito pouzdanoga i stručno naobraženoga člana stranke, te imaju pretresati sva u stanovitu /n.pr. financijalnu, socijalnu, državno-pravnu, novinarsku itd. struku/, zasjecajuća pitanja, koja se tiču stranke i Hrvatskoga Naroda, imaju davati stručna mnijenja, izradjivati radne programe za narodni i stranački rad u pojedinoj struci, odgovarati na pitanja stranačkih organa, organizacija, a eventualno i pojedinih članova, istima davati manja stručna mnijenja i savjete, u koliko leže u općem interesu i stručnoj mogućnosti.

§ 78.

Članstvo u stručnom odboru počastno je zvanje, koje dotični članovi vrše besplatno i iz patriotizma.

Za veće radove može stranka dot. pojedine organizacije njezine davati i posebne nagrade.

Stručni odbori obrazuju se po potrebi a za njihovo poslovanje mogu se izraditi i posebni poslovnici /vidi § ovih pravila/.

Posebni odbori mogu se oblikovati i sa specijalnom namjerom, za izradu ustavnih i zakonskih nacrti, koji zahtjevaju naročitu stručnu spremu, i sličnih stručnih radova.—

Kod nepredvidivo nastalih potreba ili ispražnjenja u odborima oblikuje nove odbore, imenuje zamjenike nove članove i predsjednika stručnih odbora predsjednik H.S.S. u vlastitom djelokrugu.

Ovima stručnim odborima stoji u njihovom radu na raspolaganje cijeli aparat predsjedničkoga ureda.

§ 79.

Svoje vlastite stručne odbore mogu po potrebi i po raspoloživim stručnim silama oblikovati i kotarski odbori te gradski i radnički odbori u većim centrima.

Osnatak stručnoga odbora sa svim članovima dužna je dotična mjestna organizacija saopćiti predsjedništvu H.S.S. Ovi lokalni stručni odbori dužni su predsjedniku H.S.S. svakodobno vršiti iste usluge kao i svom mjestnom odboru, kod koga su organizovani.

XVII. IZBORNA ORGANIZACIJA

§ 80.

Čim budu u državi oglašeni izbori za državni sabor imade se čitavi stranački aparat H.S.S. posvetiti u prvom redu radu i pripravama za izbore i izbornoj agitaciji, i nastojati te poduzeti sve moguće da stranka dobije što više glasova i mandata, kao što je to pokojni osnivač stranke Stjepan Radić ostavio kao primjer i uzor stranci.

U predizborno doba sve su stranačke organizacije u permanenciji, sastaju se po mogućnosti svaki dan, a mogu se po potrebi koopcijom dotičnoga odbora pojačati na onaj broj članova odbora, koliki prilike i opseg rada zahtijevaju. Mogu nadalje u svojoj sredini oblikovati sve potrebne pododbore ad hoc.

Sve organizacije dužne su najrevnije izvješćivati Predsjedništvo o svim važnim događajima u svome kotaru, dotično području, te u tu svrhu uspostaviti što bržu i što shodniju stalnu izvještajnu vezu sa Predsjedništvom H.S.S.

§ 81.

Dužnost je svih ženskih odbora, seoskih, gradskih i radničkih, da u predizborno doba najvećim marom sabiru prinose za izborni fond, da iznalaze sve moguće izvore za namicanje novčanih sredstava u tu svrhu, da sabrane svode što većim pospješanjem dostavljaju nadležnim kotarskim, gradskim, dotično radničkim odborima, koji ih po propisu sljedećega odsjeka imaju dostavljati Predsjedništvu H.S.S. u Zagrebu.

§ 82.

Pojedine organizacije H.S.S. imaju u predizborno doba u svrhu agitacije mobilizovati sve u tu svrhu sposobne članove i pristaše, imade najsposobnije izašiljati na izborna mjesta, gdje je pozicija stranke slabija i doći u pomoć mjestnim organizacijama u takovim mjestima, nastojati kod toga ojačati mjestni rad stranke i njezin izborni uspjeh.

Dužnost je pojedinih odbornika i častnika H.S.S. da u predizborno doba održe što oštrij stegu u stranci, a naročito da pobijaju i u zametku uduše sve nezdrave lične i lokalne ambicije u pogledu mandata, da o svim tim pojavama revno izvješćuju Predsjedništvo, vodeći o tome brigu, da Predsjedništvu budu ostavljene slobodne ruke, te može imenovati oficijelnim kandidatima H.S.S. one ljude koji pružaju najviše jamstva za dostojno, uspješno i vjerno zastupanje političkih interesa H.S.S. i Hrvatskoga Naroda.

Sve divlje ili dvostruke kandidature mimo odredaba Predsjedništva imaju se svima sredstvima, s kojima stranka raspolaže pobijati.

§ 83.

Svi ovi propisi vrijede i mjestno, za ona područja ili gradove, gdje se obavljaju izbori za autonomna samoupravna tjelesa, za gradska zastupstva, za ekonomske i ine organizacije većega značenja i slično.

Dužnost je svih faktora stranke, a naročito kotarskih, gradskih i radničkih odbora, da prigodom izbora svih autonomnih političkih, privrednih, kulturnih i znanstvenih organizacija bude u njihova zastupstva izabrano što više pouzdanih članova i pristaša H.S.S. u prvom redu, a onda, što više čestitih i sposobnih Hrvata u opće.

XVIII. GOSPODARSKA UPRAVA H.S.S.

§ 84.

Svi odbori stranke, seoski, kotarski, gradski i radnički muški i ženski, dužni su posvećivati najveću skrb sabiranju članskih prinosa, a imaju po mogućnosti pronalaziti i druga vrela prihoda za stranku.

Sve organizacije H.S.S. dužne su poučavati članove i pristaše stranke, da nema patriotizma bez davanja prinosa, da stranka bez financijalne potpore svojih članova i pristaša ne može raditi niti imati uspjeha, i da je za Hrvatski Narod pitanje obstanka, da nam namakne sredstva za svoje političko podignuće i oslobodjenje.

Svi seoski, kotarski, gradski i radnički odbori imaju jednu polovinu svojih redovitih prihoda pošiljati Predsjedništvu H.S.S., a najmanje smiju to iznositi u § 23, 38 i 43 prav. predviđeni iznosi.

Svako jednokratno ili trajno raspolaganje, koje bi zahvatalo u drugu polovicu stranačkih prihoda, vezano je na izričitu dozvolu vodstva stranke.

§ 85.

Od izvanrednih i nepredvidivih prihoda stranke, kao darova, zapisa i prigodnih zarada, koje postigne koja mjestna organizacija, dužna je ona tri četvrtine izručiti predsjedništvu, te može za vlastite potrebe zadržati samo jednu četvrtinu postignutoga iznosa.

Ovamo ne spadaju prihodi od posebnih priredaba zabava, koncerata i plesova, kano i sličnih priredaba, koje su posebnom djelatnošću čitavoga odbora postignute. Od ovih imade dotična organizacija Predsjedništvu odstupiti po § 84. st. 3. samo jednu polovinu postignute svote.

§ 86.

Svi prepори, koji bi iz novčanih pitanja po § 84. i 85. ov. pravila nastali između raznih mjestnih organizacija međusobno, ili između ovih i Predsjedništva rješava konačno glavni uži odbor, koji se u tu svrhu imade bezodvlačno sazvati.

U slučaju prepора između Predsjedništva i jedne organizacije, upravlja se pritužba na predsjednika užeg glavnog odbora, a ne na predsjednika stranke, te prvi saziva zasjedanje užeg glavnoga odbora H.S.S.

Predsjedništvo imade u ovom slučaju poslati svoga zastupnika kao i dotična organizacija H.S.S. te su ova obojica u tom slučaju ravnopravne stranke, koje obrazlažu svoja stanovišta u smislu ovih pravila i interesa stranke i njezine organizacije. Nakon ovih razlaganja donosi onda uži glavni odbor u prisuću od najmanje 8 članova konačno rješenje.

U slučaju veće naročito pravne zamršenosti slučaja može glavni odbor donijeti i rješenje, da se spor odstupa na rješenje posebnom velikom sudu dobrih ljudi ad hoc, /vidi § ov. prav./ a uži glavni odbor imenuje predsjednika, te ovakav obranički sud konačno rješava spor.—

§ 87.

Kad jedna organizacija H.S.S. dobije od predpostavljenoga organa nalog kojeg izvršenje zahtjeva novčana sredstva, s kojima spomenuta organizacija ne raspolaze, dužan je dotični organ, dotično predsjedništvo H.S.S. nabaviti nužna sredstva.

U slučaju prepора u ovakvim pitanjima imade podčinjena organizacija dužnost akciju u interesu stranke kako bilo obaviti i sredstva bilo kojim legalnim putem nabaviti, a prepор glede nabave sredstava rješava uži glavni odbor u smislu propisa prijašnjega §-a.

§ 88.

Svaki pristaša ili član H.S.S. koji vrši naloga stranke, imade s tim skopčane troškove u razumnim granicama snositi sam.

Izvan ovoga okvira vrijedi pravilo, da svaki pristaša ili član imade pravo samo na naknadu putnih troškova, dočim svoje izdržavanje imade podmirivati sam.—

Pravo na dnevnice može se dozvoliti samo iznimno i iz osobitih razloga. Ovo iznimno pravo podjeljuje po predlogu nadležne mjestne organizacije predsjedništvo H.S.S.

Putne troškove namiruje prvenstveno ona organizacija koja člana izašlje, s obzirom na propis § 87 t. 1. pravila.

Račune povjerenika H.S.S. plaća ona mjestna organizacija, koja ga je postavila /§ 32. prav./.

§ 89.

Blagajnici stranačkih organizacija, koji rukuju sa stranačkim imetkom u smislu ovih pravila, nisu ovlašteni kod sebe držati većih svota, nego što ih redovite i predvidive potrebe stranke zahtjevaju.

Svi suvišni iznosi stranačkoga imetka imadu se pupilarno sigurno uložiti, u prvom redu kod onih zavoda za koje jamče autonomna tijela ili gradovi, dotično kod onih, koje predsjedništvo označi.—

Blagajnici nisu ovlašteni sa stranačkim imetkom lično raspolagati, niti sami sa stranačkim novcem poslovati niti iste u poslovna poduzeća drugih ulagati. Za sve gubitke nastale iz postupka protiv ovih odredaba pravila jamče blagajnici lično čitavim svojim imetkom.—

§ 90.

Čitava gospodarska uprava H.S.S. imade se provoditi u znaku razumne štednje i nastojanja, da se sa sredstvima stranke što kućevnije postupa i sa što manje sredstava postignu što veći uspjesi.

Svaki, koji rukuje sa imetkom stranke mora imati na umu, da su ona posvećena općem dobru cijeloga Hrvatskoga Naroda, da nikada ne mogu služiti interesima pojedinca, u koliko ne predleži interes cjeline, i da prama tome u cijelom novčanom gospodarstvu valja nastojati oko razboritoga i poštenoga izravnjanja interesa cjeline sa onima pojedinca.

XIX. NADZORNI ODBORI

§ 91.

Prigodom izbora stranačke organizacije izabire dotična mjestna skupština pristaša i članova H.S.S. i nadzorni odbor od tri do pet članova. Ovaj nadzorni odbor

može se sastati svakodobno, a mora se sastati svake godine najmanje jedanput i to u mjesecu siječnju, pregledati poslovanje blagajnika i sravniti knjige te godišnji zaključak sa stanjem blagajne te svoj nalaz upisati u blagajne knjige ili pak o tome sastaviti zapisnik.

Nadzorni odbor imade se ponovno izabrati, kad god se ustanovi, da dosadanje svoje dužnosti po propisu ovih pravila ne vrši. Članovi odbora dužni su pod vlastitom odgovornošću zatražiti od predsjedništva nadzornog odbora posebnu glavnu skupštinu svih pristaša i članova H.S.S., koji imadu to pitanje raspraviti, novi nadzorni odbor izabrati i sve nužne mjere zaključiti. Ako predsjedništvo nadležnoga odbora nebi tomu udovoljilo, ima se nadzorni odbor obratiti na Predsjedništvo H.S.S. u Zagrebu, koje će nužno poduzeti.

§ 92.

Dužnost je nadzornoga odbora paziti, da se knjigovodstvo i računi vode u redu i po propisu ovih pravila, i da se sa sredstvima savjestno, pošteno i štedljivo, te u interesu stranke i po svim pravilima postupa.

§ 93.

Neurednosti kod vodstva blagajne imade nadzorni odbor javiti točnim izvještajem predsjedništvu. Predsjedništvo imade odrediti najnužnije mjere, eventualno svrgnuti blagajnika i imenovati njegovoga nasljednika.

Ako stvar ima daljnjih posljedica, imade se odstupiti užem glavnom odboru, koji imade stvar meritorno riješiti. Za poslove ove vrsti mora kod užeg glavnog odbora biti postavljen posebni stručno osposobljeni referent za financijsku organizaciju stranke.

XX. SUD DOBRIH LJUDI

§ 94.

Svaki spor, koji nastaje u stranci medju pristašama i članovima, medju ovima i odborima ili medju raznim odborima, organizacijama ili organima H.S.S. imade obvezatno, — u koliko se spor ne može izgladiti nagodom — riješiti sud dobrih ljudi.

Sud dobrih ljudi je obranički sud u smislu zakona. Svaki član pristupom u stranku podvrgava se obveznom rješavanju sporova, nastalih u smislu st. 1. ovaoga § a u stranačkim stvarima po sudu dobrih ljudi.

§ 95.

Postoji mali i veliki sud dobrih ljudi.

Mali sud sastoji se od tri člana, od kojih po jednoga bira svaka strana. Veliki sud sastoji se od pet članova od kojih po dva bira svaka stranka. Obranici biraju predsjednika suda. Ako se ne mogu složiti odlučuju izmedju oba predložena žrijeb. Obranici moraju se birati iz redova članova i pristaša stranke, za predsjed-

nike mogu se birati uvažene ličnosti, koje nisu članovi stranke, ako su prama stranci prijateljski raspoloženi, te je njihova nepristranost izvan svake dvojbe.

Mali sud dobrih ljudi imade rješavati sporove medju pojedinim članovima i pristašama stranke, ili pojedinim članovima i pristašama i pojedinim organizacijama stranke.

Veliki sud dobrih ljudi imade rješavati sporove izmedju grupa od više članova i odbora organizacija, zatim sporova raznih odbora i organizacija, ili organa stranke izmedju sebe.

§ 96.

Stranka koja traži sud dobrih ljudi, imade se s tim traženjem obratiti na svoj nadležni stranački odbor, kome je u svakom slučaju dužnost, da poduzme sve nužno, da se sud dobrih ljudi po propisu ovih pravila što prije sastane. Svaki prepor, koji dodje pred sud dobrih ljudi imade se riješiti najduže u roku od dva mjeseca. Dužnost je svih častnika stranke učiniti sve, da se ovaj rok svakako održi.—

Ako protustranka na poziv u roku od osam dana ne imenuje svoga obranika, imenovati će nadležna mjestna organizacija, a ako se radi o sporu medju organizacijama ili organima stranke predpostavljeni odbor ili pako predsjednik H.S.S.

§ 97.

Sud dobrih ljudi u svom postupku nije vezan ni na kakav formalni postupak, a naročito ne na građanski parnični postupnik. Ali on može izabrati vlastitim zaključkom i po svom slobodnom izboru bilo koji od postupaka, koji su na mjestu sudjenja zakonom priznati.—

U svom pravorijeku imade svakako donjeti pismenu osudu kano i odijeljene razloge za istu. Osudu imadu svi članovi suda vlastoručno potpisati.—

Osuda suda dobrih ljudi konačna je i besprizivna. Ona se može samo napadati iz razloga ništetnosti predviđenih u § 691, t. 2, 3, 5, 6, 8 i 9 novi grpp. Da li predleže ove ništetnosti, zaključuje nakon saslušanja jednoga pravnik kotarski odbor. Kod osuda donesenih kod kotarskih gradskih i radničkih organizacija u Zagrebu i gradovima, većim od 20.000 stanovnika, zaključuje to uži glavni odbor te u ovim slučajevima kotarski i uži glavni odbor određuju sastav novoga suda dobrih ljudi i ponovno presudjenje stvari.

XXI. PROMJENA PRAVILA

§ 98.

Promjena pravila može se preduzeti samo po predlogu predsjednika stranke ili užeg glavnoga odbora.

Svi ostali čimbenici u stranci imadu svoje pismene i obrazložene predloge za promjenu pravila, za koje drže, da su u interesu H.S.S. podnijeti na uži glavni odbor. Ovaj podnosi, saslušavši mnjenje predsjednika H.S.S. ako drži, da je promjena pravila u interesu H.S.S., detaljirani pismeni obrazloženi predlog glavnom odboru, koji o tom konačno odlučuje.

§ 99.

Promjena pravila zaključuje se običnom većinom glasova prisutnih članova glavnoga odbora koji mora biti za zaključivanje sposoban.

XXII. OPĆE ODREDBE

§ 100.

Stranačka godina podudara se sa građanskom /po gregorijanskom kalendaru/.—

§ 101.

Predsjedništvo, glavna skupština i glavni odbor može za rad pojedinih organizacija ili vrsta organizacija dati izraditi posebne poslovničke, koji moraju biti skladu sa duhom i slovom ovih pravila.

Poslovničke izrađuje uži glavni odbor, a zaključuje se po propisima predjašnje glave kao i promjene pravila.

§ 102.

Ova pravila smatraju se kao rezervat stranke. Dužnost je svih organizacija pristasa i članova stranke, da svima sredstvima čuvaju njihovu tajnu i paze, da ona ne dodju u ruke nečlanova stranke.

Zagreb, 15. rujna 1932.

Za tisak priredili Tomislav Jonjić i Zlatko Matijević.

matijević

OSVRT S
POVODOM